

Dziedzictwo epidemii. Kraków

2020-04-29

- **Latarnie umarłych** – istniejące do dziś dawne latarnie umarłych na terenie Krakowa, przebudowane na kapliczki (zamurowano szczytowe otwory, miejsca gdzie niegdyś ustawiano źródła światła: lampki, kaganki oliwne, pochodnie i wzbogacono o figurki świętych). Miały ostrzegać przed miejscami nieprzyjaznymi żywym, ale też wskazywać drogę przechodniom i wędrowcom, a oznaczano nimi przestrzenie wyjątkowe, naznaczone śmiercią – pojawiały się w okolicach szpitali, przytułków, cmentarzy lub miejsc niebezpiecznych.

Przykłady:

- Jedyna gotycka, najbardziej okazała i najlepiej zachowana znajduje się dziś przy kościele św. Mikołaja przy ulicy Kopernika 9. Trafiła tutaj w 1871, ale od XIV wieku ostrzegała przed przekroczeniem progów szpitala św. Walentego dla trędowatych, który do 1818 znajdował się na Kleparzu przy dzisiejszym placu Słowiańskim. W dawnych czasach brakowało innych metod leczenia, niż izolowanie chorych.
- U wylotu ulicy św. Sebastiana na tyłach hotelu Royal - na obecnym miejscu trafiła na początku XIX wieku. Pochodzi z połowy XVII wieku, prawdopodobnie stała przy nieistniejącym już dziś kościele św. Sebastiana, przy którym znajdował się niegdyś szpital dla chorych wenerycznie i gdzie znajdował się cmentarz dla ofiar epidemii cholery. Dzisiaj potocznie nazywana jest kapliczką św. Gertrudy.
- **Kapliczka św. Nepomucena (róg ul. S. Konarskiego i Czarnowiejskiej)** – nawiązuje do historii Czarnej Wsi, gdzie dawniej płynęła rzeka Rudawa. W kapliczce widnieje postać Jana Nepomucena w kapłańskim birecie i z wielkim krzyżem (święty, związany z czeską Pragą, ma podobno moc zapobiegania powodziom i wylewom rzek). Kapliczki z tym wizerunkiem były zwane Nepomukami.
- **Kapliczka pamiątkowa - słup z krucyfiksem - ufundowany 1776 (ul. Zarzecze)** – w miejscu, gdzie istniał dawniej cmentarz morowy, który powstał w wyniku zabójczej epidemii. Fundatorom kapliczki udało się uchronić przed śmiercią, dlatego w podziękowanie postawili ten właśnie krzyż.
- **Krzyż upamiętniający ofiary cholery**, która dziesiątkowała miasta i wsie w XIX wieku (u zbiegu ulic Piaskowej i Chełmońskiego) – gdzie znajdował się cmentarz choleryczny.
- **Małe okienka w prezbiterium Bazyliki Bożego Ciała**, poprzez które udzielano komunii świętej i spowiadano w czasie zarazy (morowego powietrza), jaka panowała w Krakowie w początku XVIII wieku.
- **Grób św. Szymona z Lipnicy w kościele oo. Bernardynów na Stradomiu**. Bernardyn,

który w XV wieku pomagał chorym podczas panującej w Krakowie epidemii cholery (opieką nad chorymi zajmowali się wtedy franciszkanie z klasztoru bernardynów), sam zachorował i zmarł. Po jego śmierci odnotowano przy jego grobie ponad 370 cudownych uzdrowień i łask, które przypisano jego wstawiennictwu.

- **Taniec śmierci** – barokowy obraz łączący tematykę rodzajową i religijną dotyczący kruchości i przemijania ludzkiego życia, adresowany do wszystkich stanów społecznych. Namalowany w ostatniej ćwierci XVII stulecia, przez nieznanego artystę (**kościół Bernardynów**).
- **Specjalny bęben obrotowy** zamontowany w kracie na furcie w **Klasztorze sióstr Karmelitanek Bosych (ul. Kopernika)**. Siostry żyjące za klauzurą tylko przez kratę kontaktują się z przychodzącymi do klasztoru ludźmi, a bęben służy do przyjmowania i przekazywania przedmiotów osobom spoza klasztoru, ograniczając kontakt ze światem zewnętrznym.
- **Figura Matki Bożej Łaskawej (Matki Boskiej z Faenzy) z 1771 r.** – (na Plantach, koło Collegium Novum), pochodzi z bramki cmentarza kościoła Mariackiego (po likwidacji cmentarza przenoszona dwukrotnie, zniszczona w czasie nawałnicy w 2007 r., została odrestaurowana i wróciła do dzielnicy uniwersyteckiej. Jest symbolem tej, „która kruszy strzały zarazy, strzały wszelkiego zła i która znowu idzie przez świat” – wysiedlonych.